

СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНІ СТАРТАПИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: ТЕНДЕНЦІЇ І СКЛАДНОЩІ РЕАЛІЗАЦІЇ

Стрельченко І. І., доктор економічних наук, професорка, професорка кафедри міжнародного маркетингу, ВНЗ «Університет Альфреда Нобеля», м. Дніпро, Україна
e-mail: strelchenko.i@duan.edu.ua
ORCID: 0000-0001-5179-4304

Писарькова В. Р., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, ВНЗ «Університет Альфреда Нобеля», м. Дніпро, Україна
e-mail: pysarkova.v@duan.edu.ua
ORCID: 0000-0002-8058-7854

Аракелова І. О., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та туризму Маріупольського державного університету, м. Київ, Україна
e-mail: i.arakelova@mu.edu.ua
ORCID: 0000-0001-9582-793X

***Анотація.** В умовах глобалізації, цифровізації та посилення соціальних викликів зростає роль соціально-орієнтованих стартапів як інноваційного інструменту забезпечення сталого розвитку. Такі стартапи поєднують підприємницьку діяльність з вирішенням соціально значущих проблем, утворюючи гібридні організаційні моделі. Метою даного дослідження є визначення та систематизація ключових тенденцій розвитку соціально-орієнтованих стартапів в Україні та світі, їх місця в екосистемі креативного підприємництва, моделей їх реалізації а також виявлення основних бар'єрів їх функціонування. У дослідженні застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: аналіз і синтез для систематизації наукових джерел і практичних кейсів; індукцію та дедукцію для формування узагальнень; порівняльний метод — для виявлення подібностей і відмінностей між національними та міжнародними практиками; класифікацію — для типологізації моделей соціальних стартапів; графічні методи — для візуалізації емпіричних даних; а також елементи контент-аналізу звітів міжнародних організацій. У роботі визначено ключові моделі соціально-орієнтованих стартапів, окреслено їхню роль у досягненні Цілей сталого розвитку ООН, проаналізовано динаміку розвитку екосистеми соціального підприємництва. Обґрунтовано, що, попри позитивну динаміку, соціальні стартапи зіштовхуються з низкою бар'єрів — інституційного, фінансового, нормативного та кадрового характеру. Виявлено, що для активізації розвитку цього сегменту необхідне впровадження комплексної політики, спрямованої на інституціоналізацію соціального підприємництва, розбудову інфраструктури підтримки, удосконалення фінансових механізмів та стимулювання інклюзивних інновацій. Актуальність дослідження обумовлена зростанням уваги до імпакт-інвестування, активізацією молодіжного підприємництва, а також трансформацією державної політики підтримки інновацій, зокрема в Україні в умовах воєнного часу.*

***Ключові слова:** інновації, цифрова економіка, стартап, інвестиції, дослідження.*

SOCIALLY-ORIENTED STARTUPS IN UKRAINE AND THE WORLD: TRENDS AND IMPLEMENTATION CHALLENGES

Inna Strelchenko, Doctor of Economics, Professor of the International Marketing Department, Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine
e-mail: strelchenko.i@duan.edu.ua
ORCID: 0000-0001-5179-4304

Valeriia Pysarkova, PhD in Economics, Associate of the Management Department, Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine
e-mail: pysarkova.v@duan.edu.ua
ORCID : 0000-0002-8058-7854

Inna Arakelova, PhD in Economics, Associate of the Marketing & Tourism Department, Mariupol State University, Kyiv, Ukraine
e-mail: i.arakelova@mu.edu.ua
ORCID: 0000-0001-9582-793X

***Abstract.** In the context of globalization, digitalization, and growing social challenges, socially-oriented startups are gaining prominence as an innovative tool for ensuring sustainable development. These startups combine entrepreneurial activity with the resolution of socially significant issues, forming hybrid organizational models. The aim of this study is to identify and systematize the key trends in the development of socially-oriented startups in Ukraine and globally, their role within the creative entrepreneurship ecosystem, models of their implementation, as well as to identify the main barriers to their functioning. The research employs general scientific and specific methods: analysis and synthesis for the systematization of academic sources and practical cases; induction and deduction for the formulation of generalizations; the comparative method to identify similarities and differences*

between national and international practices; classification to typologize models of social startups; graphical methods to visualize empirical data; as well as elements of content analysis of reports by international organizations. The study identifies key models of socially-oriented startups, outlines their role in achieving the UN Sustainable Development Goals, and analyzes the dynamics of the development of the social entrepreneurship ecosystem. It is substantiated that, despite positive trends, social startups face a range of barriers—institutional, financial, regulatory, and human-resource-related. It is revealed that the activation of this sector requires the implementation of a comprehensive policy aimed at the institutionalization of social entrepreneurship, development of support infrastructure, enhancement of financial mechanisms, and stimulation of inclusive innovations. The relevance of this research is driven by the growing interest in impact investing, the intensification of youth entrepreneurship, and the transformation of public innovation policy, particularly in Ukraine under the conditions of wartime.

Keywords: innovations, digital economy, startup, investment, research

JEL Classification: M130; M210; O310

Постановка проблеми. В умовах глобальної діджиталізації та посилення ролі інноваційної економіки стартапи поступово трансформуються з комерційних ініціатив у дієві інструменти вирішення соціально значущих проблем. У сучасному глобалізованому світі, де соціальні нерівності, екологічні виклики та проблеми охорони здоров'я стають дедалі помітнішими, соціально-орієнтовані стартапи (social enterprises, impact startups) набувають все більшого значення. Ці проекти поєднують підприємницький підхід із місією вирішення соціальних чи екологічних проблем. Цей процес особливо актуальний для України, яка, попри виклики воєнного часу та економічної нестабільності, демонструє значний поступ у формуванні конкурентоспроможної стартап-екосистеми. Вагомим доказом цього стала участь України у звіті European Startup Nations Alliance (ESNA) Report 2024, де країна посіла 4-те місце серед 24 європейських держав за рівнем впровадження Startup Nations Standards (SNS) — комплексу політик і практик, орієнтованих на підтримку інноваційного підприємництва [1].

За даними ESNA, рівень інтеграції SNS в Україні сягнув 73%, що значно перевищує середній показник по Європейському Союзу (61%) [2]. Особливо вагомими були досягнення у таких напрямках, як швидкість реєстрації бізнесу (100%), доступ до фінансування (100%), цифровізація державних послуг (100%) та сприятливі умови податкового регулювання для технологічних компаній (100%). Роль ключового інституційного рушія цього процесу відіграла цифрова платформа «Дія», що не лише забезпечує оперативну взаємодію громадян з державою, а й спрощує створення та управління бізнесом [3].

Інституційне визнання України як частини європейського інноваційного простору було закріплено у листопаді 2024 року, коли Український фонд стартапів офіційно приєднався до European Startup Nations Alliance [4]. Цей крок відкрив нові можливості для інтеграції в європейські програми підтримки стартапів, зокрема тих, що мають соціальну спрямованість (USF, 2024).

В Україні цей напрямок набирає обертів, проте залишається порівняно молодим і стикається з низкою специфічних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стартап-екосистема України входить до трійки найдинамічніших у Центральній та Східній Європі. У 2024 році кількість активних стартапів перевищила 2600, що свідчить про трикратне зростання загальної вартості екосистеми порівняно з 2020 роком. Найбільшу активність українські стартапи демонструють у сферах програмного забезпечення та обробки даних, маркетингу й продажів, а також освітніх технологій [7, 9]. У Міністерстві цифрової трансформації прагнуть досягти кількості стартапів в Україні, яка б відповідала середньоевропейському рівню - близько 500 стартапів на мільйон населення. Наразі ж в Україні цей показник становить приблизно 33 стартапи на мільйон людей.

Якщо взяти за основу традиційне визначення соціального підприємництва, то соціально-орієнтовані стартапи можна визначити як процес створення та впровадження інноваційних організаційних моделей, спрямованих на вирішення соціальних або екологічних проблем, де отримання прибутку не є головною метою [8].

Визначення соціального підприємництва значно варіюються у глобальному контексті, що зумовлено різними правовими системами, історичним розвитком регіонів, а також політичними й фінансовими умовами, в яких функціонують соціальні підприємці [10]. У цьому контексті соціальне підприємництво можна трактувати як процес створення та впровадження інноваційних організаційних моделей, спрямованих на вирішення соціальних або екологічних проблем, де отримання прибутку не є головною метою [8].

Оскільки діяльність соціальних підприємств часто поєднує соціальні або екологічні цілі з елементами комерційної діяльності, вони постають як гібридні форми, що стирають межі між ринковими структурами та соціальним сектором [11-13]. Така гібридність призводить до напруження між різними вимогами — з одного боку, потребою досягнення соціального впливу, з іншого — фінансової життєздатності; між інтересами бенефіціарів і вимогами інвесторів; між довгостроковими системними змінами та оперативною стабільністю організації. Якщо ці протиріччя не врівноважувати належним чином, це може негативно вплинути на ефективність підприємства [14].

Утім, саме ці суперечності нерідко стають джерелом інновацій: поєднання інституційних логік соціального сектору й ринку сприяє появі нових креативних рішень та організаційних моделей [15].

Соціально-орієнтовані стартапи — це інноваційні підприємства, які, поряд із досягненням фінансової стійкості, ставлять за мету вирішення соціально значущих проблем [16]. Їх можна класифікувати за напрямками діяльності: освітні, екологічні, медичні, інклюзивні, урбаністичні тощо. Залежно від моделі монетизації вони бувають:

1. Гібридні — поєднують комерційну діяльність з реалізацією соціальних програм.
2. Неприбуткові з самозабезпеченням — використовують прибуток для реінвестування у проєкт.
3. Прибуткові з фокусом на імпакт — основний дохід отримують з бізнесу, але зобов'язані звітувати про соціальний ефект.

Світова практика демонструє зростаючий інтерес до соціального підприємництва. У 2021 році обсяг інвестицій з імпакт-фондів сягнув понад \$715 млрд [17]. Найбільш активні регіони — Європа, США та Південна Корея. У країнах ЄС діють спеціальні інструменти підтримки: соціальні облигації, пільгові податкові режими, інкубатори.

Значну роль у підтримці таких проєктів відіграють міжнародні організації: Ashoka, Acumen, Skoll Foundation. Вони забезпечують не лише фінансування, а й менторську підтримку, нетворкінг, доступ до ринків [18].

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. У цьому контексті важливим науковим завданням є аналіз специфіки розвитку соціально-орієнтованих стартапів як у глобальному, так і в українському вимірах. З одного боку, такі ініціативи виконують функцію «м'яких інститутів» соціальних змін [5], з іншого — стикаються з низкою бар'єрів нормативного, фінансового та організаційного характеру [6].

Мета статті є визначення та систематизація ключових тенденцій розвитку соціально-орієнтованих стартапів в Україні та світі, їх місця в екосистемі креативного підприємництва, моделей їх реалізації а також виявлення основних бар'єрів їх функціонування.

Основний матеріал. Глобальні тенденції розвитку соціальних стартапів охоплюють кілька ключових напрямів, серед яких особливо помітною є цифровізація бізнес-моделей. Соціальні підприємства активно впроваджують інноваційні технології, такі як штучний інтелект, великі дані, блокчейн та мобільні застосунки, що дозволяють їм масштабувати свій вплив, підвищувати ефективність операційних процесів та залучати ширшу аудиторію користувачів [19]. Ця тенденція почала посилюватись на тлі глобальних змін, зокрема пандемії COVID-19, яка стимулювала перехід багатьох соціальних проєктів в онлайн-формати. Другою вагомою тенденцією є динамічне зростання обсягу імпакт-інвестування. За даними Global Impact Investing Network, обсяг активів під управлінням імпакт-інвесторів зріс із 502 мільярдів доларів США у 2019 році до понад 1,571 трильйона доларів США у 2023 році [20]. Це свідчить про середньорічний темп зростання понад 20% і підтверджує зростаючий інтерес інвесторів до проєктів, що поєднують фінансову віддачу з досягненням соціальних результатів. Зростає також кількість інкубаторів, акселераторів та спеціалізованих фондів, що підтримують розвиток соціальних стартапів.

Інституційна підтримка соціальних стартапів активно розвивається через впровадження нових фінансових механізмів, таких як соціальні облигації результату, які дозволяють залучати приватні інвестиції під вирішення соціальних проблем із виплатою прибутку залежно від досягнутих результатів. Згідно зі звітами Організації економічного співробітництва та розвитку, станом на 2022 рік у світі було реалізовано понад 200 проєктів соціальних облигацій у понад 30 країнах [21]. Така модель забезпечує додаткові можливості для фінансування інноваційних соціальних проєктів, сприяє зменшенню ризиків для інвесторів та стимулює уряди до ефективнішого управління соціальними програмами.

Ще однією помітною тенденцією є регіональна концентрація соціально-орієнтованих стартапів у розвинених країнах Північної Америки та Європи, де існують більш сприятливі

умови для розвитку бізнесу та підтримки інновацій. Проте, за даними Всесвітнього економічного форуму, значна частина соціальних підприємств діє саме у країнах, що розвиваються, де є нагальні соціальні потреби – в Африці, Азії та Латинській Америці. Наприклад, в Індонезії діє понад 200 тисяч соціальних підприємств, у В'єтнамі – близько 165 тисяч, а в Бразилії – близько 20 тисяч [22]. Це свідчить про універсальний характер соціального підприємництва, яке формується як відповідь на локальні виклики, але водночас потребує глобальної підтримки та обміну досвідом.

Ще однією ключовою тенденцією розвитку соціально-орієнтованих стартапів є їх орієнтація на досягнення Цілей сталого розвитку ООН (Sustainable Development Goals, SDG) [23]. У сучасних умовах соціальні підприємства дедалі більше позиціонують свою діяльність як відповідь на глобальні виклики людства, що формуються в рамках порядку денного сталого розвитку до 2030 року. Відповідність проєктів соціального підприємництва цілям сталого розвитку – таким як подолання бідності (SDG 1), забезпечення якісної освіти (SDG 4), гендерна рівність (SDG 5), гідна праця та економічне зростання (SDG 8), захист довкілля (SDG 12, SDG 13) тощо – стає не просто декларативною, а інтегрується в основи бізнес-моделей стартапів. Ця тенденція відображає зміну парадигми у розвитку підприємницьких ініціатив: від орієнтації виключно на фінансові результати – до створення багатовимірного соціального впливу, що поєднує економічну, соціальну та екологічну складові.

Соціально-орієнтовані стартапи відіграють ключову роль у досягненні Цілей сталого розвитку ООН, оскільки вони є практичними інструментами для вирішення актуальних соціальних, економічних та екологічних проблем.

Аналіз результатів інкубаційної програми соціальних стартапів Social Impact Award (SIA) за 2009-2024 роки засвідчує системну відповідність проєктів, що беруть участь у програмі, пріоритетам сталого розвитку (рис. 1).

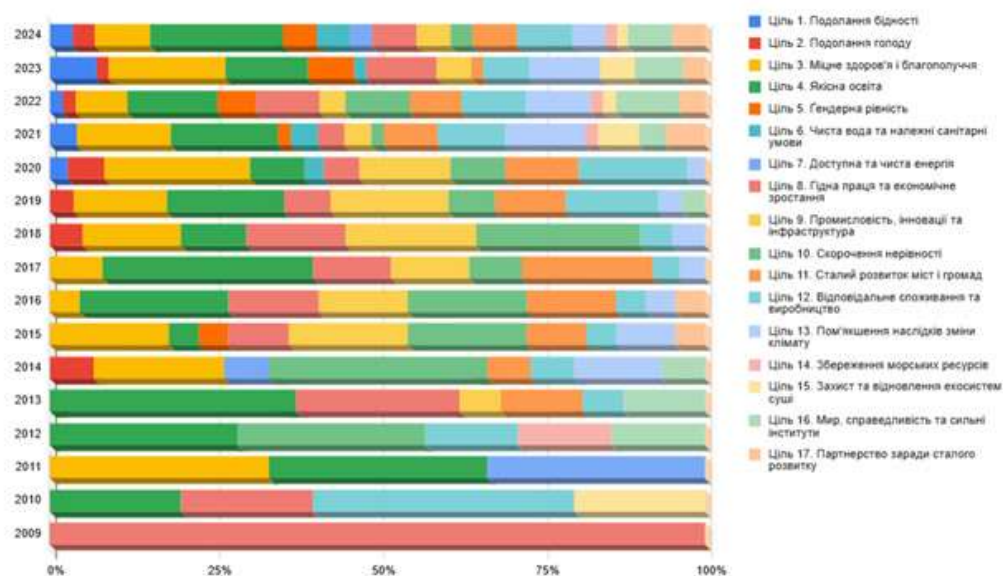

Рис. 1. Відповідність соціально-орієнтованих стартапів Цілям сталого розвитку ООН за результатами аналізу проєктів інкубаційної програми Social Impact Award (2009-2024 р.)

Джерело: узагальнено авторами на основі [24]

Якщо на початкових етапах розвитку програми простежувалося певне тематичне домінування окремих напрямів, то з плином часу проєкти дедалі частіше охоплюють широкий спектр Цілей сталого розвитку (SDG), демонструючи інтегрованість цінностей сталого розвитку в концептуальну основу соціального підприємництва. Особливо виразною ця тенденція стала у 2023-2024 роках, коли практично кожен проєкт, що отримав підтримку в межах SIA, прямо корелював із щонайменше однією із Цілей сталого розвитку, а в більшості випадків – одночасно відповідав кільком цілям. Така закономірність свідчить про фундаментальне зміщення парадигми у підходах до соціального підприємництва: від локального вирішення окремих проблем до системного бачення бізнесу як засобу для досягнення комплексного соціального впливу.

Серед пріоритетних напрямів, на які орієнтуються проекти SIA, провідне місце посідає Ціль 4 – «Якісна освіта». Починаючи з 2020 року, кількість проектів, що відповідають SDG 4, стабільно зростає: якщо у 2020 році таких було лише 3, то вже у 2024 році – 12. Ці ініціативи охоплюють широкий спектр освітніх послуг, зокрема розвиток EdTech-платформ, програм профорієнтації, тренінгів для підвищення цифрової грамотності та соціальної інтеграції вразливих груп. Така тенденція свідчить про високий попит на освітні послуги, а також про розуміння молодими підприємцями ролі освіти як фундаменту для сталого розвитку.

Варто також відзначити проекти, спрямовані на Ціль 3 – «Гарне здоров'я та благополуччя», частка яких також суттєво зросла в останні роки. У 2024 році було реалізовано 5 таких проектів, що охоплювали теми ментального здоров'я, доступу до медичних послуг та профілактики захворювань. Зростання кількості проектів, орієнтованих на Ціль 5 – «Гендерна рівність», а також Ціль 10 – «Скорочення нерівності» свідчить про активізацію стартап-спільноти у вирішенні соціальних проблем, пов'язаних із забезпеченням рівного доступу до можливостей для різних груп населення.

Крім того, у 2023-2024 роках спостерігається помітна активізація ініціатив, пов'язаних із Цілями 8 (Гідна праця та економічне зростання), 12 (Відповідальне споживання та виробництво) та 13 (Боротьба зі зміною клімату), що свідчить про розширення тематики соціального підприємництва. Наприклад, проекти у сфері SDG 12 спрямовані на розробку рішень для переробки відходів, зменшення споживання ресурсів та впровадження циркулярної економіки. Проекти у рамках SDG 13 мають на меті підвищення екологічної свідомості, впровадження технологій для зниження викидів CO₂ та підтримку локальних екологічних ініціатив.

Проведений аналіз демонструє, що соціально-орієнтовані стартапи дедалі більше фокусуються на комплексному вирішенні завдань сталого розвитку. Зростаюча відповідність проектів SDG підтверджує їхню значущу роль у реалізації глобальних стратегій сталого розвитку. Це вказує на необхідність подальшого розвитку інституційної підтримки таких ініціатив, зокрема через створення акселераторів, програм менторства, фінансових інструментів, спрямованих на підтримку соціального підприємництва, а також формування сприятливого законодавчого середовища для діяльності соціально-орієнтованих стартапів.

На тлі цих тенденцій соціально-орієнтовані стартапи формують екосистему інновацій, що інтегрує різноманітні підходи до вирішення проблем сталого розвитку. Їхня діяльність охоплює широкий спектр сфер – від захисту довкілля та освіти до охорони здоров'я, фінансової інклюзії та підтримки вразливих груп населення. Такий мультидисциплінарний підхід створює передумови для стійкого розвитку, проте водночас вимагає подолання численних бар'єрів, що супроводжують процес реалізації соціально-орієнтованих ініціатив.

В Україні соціальні стартапи набули активного розвитку після 2014 року, в умовах війни, децентралізації та підвищеного запиту на інклюзію і соціальну справедливість. За даними Ukrainian Social Venture Fund, станом на 2023 рік в країні зареєстровано понад 150 активних соціальних підприємств, з яких приблизно третина — це стартапи у вузькому сенсі [25].

Найбільш поширені напрямки:

- підтримка ветеранів та ВПО (внутрішньо переміщених осіб);
- освіта та реінтеграція дітей із зони конфлікту;
- екологічні ініціативи, зокрема переробка та zero-waste;
- соціальні інновації в охороні здоров'я та інклюзивному дизайні.

Одним із прикладів успішного стартапу є проект «Veteran Hub», що надає послуги з адаптації, консультування та працевлаштування ветеранів [26]. Іншим прикладом може слугувати «ReThink», який займається екологічною просвітою та циркулярною економікою.

За даними дослідження проведеного Української ІТ асоціації топ-10 найбільш перспективних українських стартапів у 2024 році залучили через останній раунд інвестицій близько 285,9 млн дол. США [27] (рис. 2). Візуалізація відображає обсяг інвестицій в конкретний стартап. Бачимо, що майже 80% сукупних інвестицій у топ-10 Українських стартапів припадає на проект Creatio. І в цьому контексті лише один (Esper Bionics), з обсягом залучених інвестицій приблизно 5 млн дол. США, може бути визначений як соціально-орієнтований стартап. Всі інші стартапи стосуються сфери електронної комерції та фінтеку.

Тобто залучати кошти для стартапів, що мають на меті інноваційні рішення в соціальній та екологічній сферах важче, ніж у сферах, котрі традиційно орієнтовані на швидке масштабування та зрозумілий період окупності. Соціально-орієнтовані стартапи в Україні та світі стикаються з низкою системних бар'єрів, які обмежують їхній розвиток та масштабування.

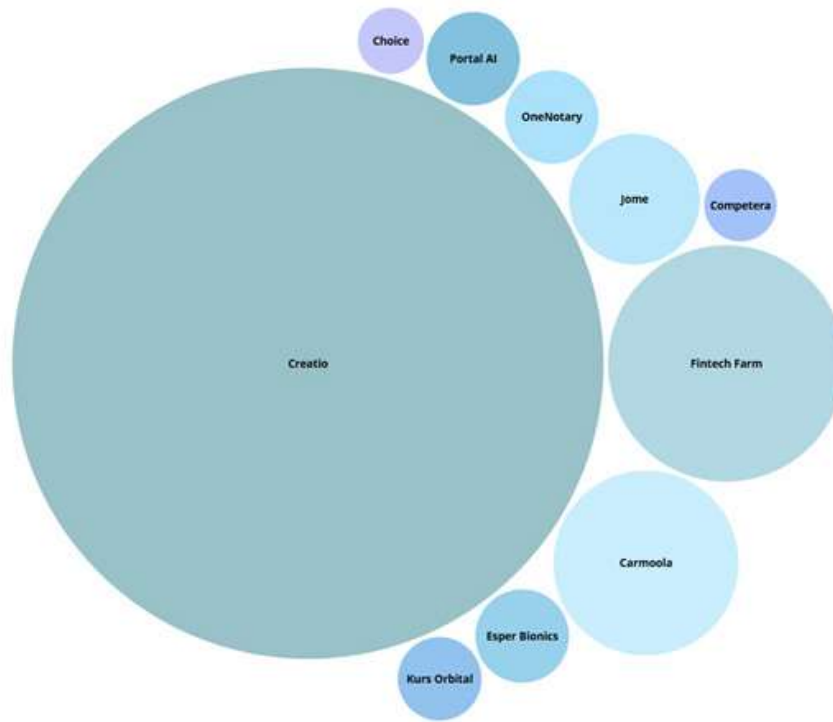

Рис. 2. Десять найбільш успішних українських стартапів 2024 року за даними Фонду українських стартапів

Джерело: створено авторами за даними [27]

Проте інтерес до соціально-орієнтованих стартапів зростає. Проілюструємо цей процес динамікою структури пулу стартапів, що представляють Україну на найбільшій професійній технологічній конференції Європи Viva Technology у 2024 (діаграма зліва) та 2025 (діаграма справа) роках (рис. 3).

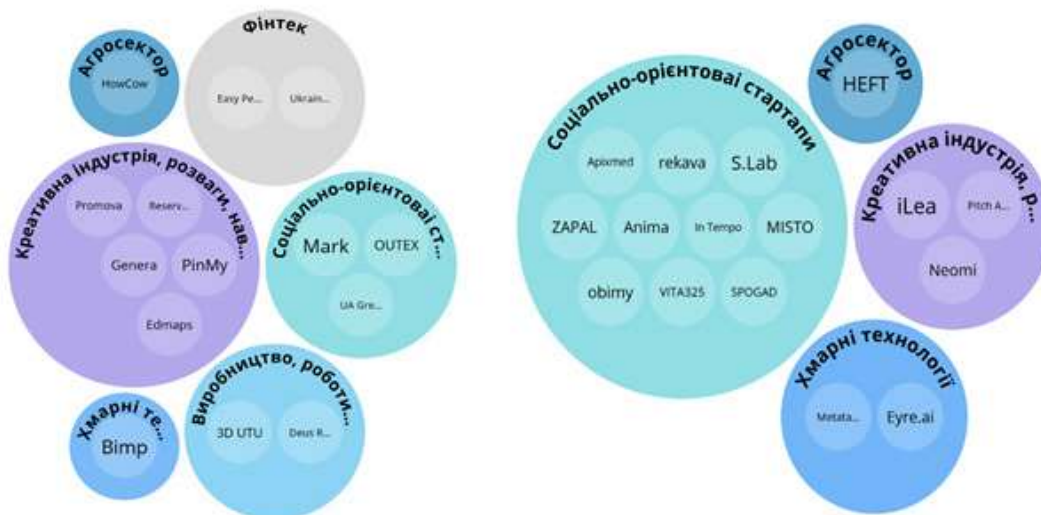

Рис. 3. Порівняння структури пулу українських стартапів на Viva Technology у 2024 (діаграма зліва) та 2025 (діаграма справа) роках.

Джерело: побудовано авторами на основі даних [3]

Діаграми наочно демонструють зростання кількості стартапів, що мають соціальну направленість з трьох проєктів представлених у 2024 році до десяти – що представлятимуть Україну у червні 2025 року.

Незважаючи на позитивну динаміку, соціальні стартапи в Україні стикаються з низкою проблем:

1. Фінансування. Відсутність спеціалізованих державних програм, обмежений доступ до венчурного капіталу та імпакт-інвесторів [28]. Фінансування залишається одним із найсерйозніших викликів для соціальних підприємств у всьому світі. За даними Euclid Network, близько 40% соціальних підприємств у Європі повідомляють про незадоволені фінансові потреби. Хоча гранти та державна підтримка є основними джерелами фінансування, вони розподіляються нерівномірно, а інвестиції з боку приватного сектору залишаються обмеженими. В Україні ситуація ускладнюється через воєнні дії, що підвищують ризики для інвесторів і зменшують доступ до капіталу для стартапів, особливо тих, що не мають міжнародної присутності [29].

2. Відсутність законодавчого визнання соціального підприємництва. Відсутність офіційного визначення «соціального підприємництва» у законодавстві створює труднощі з оподаткуванням, звітністю та залученням грантів [30]. В Україні соціальне підприємництво досі не має чіткого правового статусу, що створює перешкоди для його розвитку. Відсутність відповідного законодавства ускладнює доступ до фінансування, участь у державних програмах підтримки та залучення інвестицій. Це також обмежує можливості соціальних підприємств у співпраці з міжнародними партнерами та фондами, які вимагають чіткого юридичного статусу для надання підтримки.

3. Кадровий дефіцит та мовні бар'єри. Брак знань у сфері соціального підприємництва серед молодих підприємців, інвесторів та державних службовців. Соціальні стартапи часто стикаються з нестачею кваліфікованих кадрів, особливо в умовах війни, коли багато фахівців мобілізовані або виїхали за кордон. Крім того, низький рівень володіння англійською мовою серед українських підприємців ускладнює комунікацію з міжнародними інвесторами та партнерами, що обмежує можливості для масштабування та виходу на нові ринки.

4. Інституційні та регуляторні бар'єри. Відсутність сталих інкубаторів, акселераторів, хабів з фокусом на соціальні інновації. Відсутність ефективної державної підтримки та нестабільне регуляторне середовище створюють додаткові труднощі для соціальних стартапів. Недостатній рівень взаємодії між державними органами та підприємцями, а також бюрократичні процедури ускладнюють запуск та ведення бізнесу. Це особливо актуально для стартапів, які працюють у соціальній сфері та потребують особливих умов для розвитку.

5. Гендерні диспропорції у доступі до інвестицій. Жінки-підприємниці, особливо в соціальній сфері, стикаються з упередженим ставленням з боку інвесторів. Дослідження показують, що стартапи, засновані жінками, отримують на 75% менше фінансування, ніж ті, що засновані чоловіками, незважаючи на те, що вони демонструють вищу рентабельність інвестицій. Це свідчить про необхідність подолання гендерних стереотипів у сфері інвестування та підтримки жіночого підприємництва [<https://www.businessinsider.com/>].

Ці проблеми вимагають комплексного підходу з боку держави, інвесторів та громадянського суспільства для створення сприятливого середовища для розвитку соціально-орієнтованих стартапів в Україні та світі.

Висновки. Проведене дослідження підтверджує, що соціально-орієнтовані стартапи є важливим елементом сучасної інноваційної економіки, здатним забезпечити системне вирішення соціальних, екологічних та економічних проблем. Вони формують гібридні організаційні моделі, які поєднують підприємницький підхід з досягненням суспільного блага. Світові тенденції, зокрема зростання обсягів імпакт-інвестування, розвиток цифрових технологій та зосередження уваги на Цілях сталого розвитку ООН, створюють сприятливі умови для масштабування таких ініціатив.

Водночас українська екосистема соціального підприємництва стикається з низкою викликів: нестачею законодавчої підтримки, обмеженим доступом до фінансування, кадровими проблемами та недостатнім рівнем взаємодії між державними інституціями та підприємцями. Соціальні стартапи залишаються вразливими до зовнішніх шоків, особливо в умовах війни, що потребує посиленої уваги з боку державної політики, міжнародних донорів і громадянського суспільства.

Для активізації розвитку соціально-орієнтованих стартапів в Україні доцільно:

- інституціоналізувати поняття соціального підприємництва у правовому полі та створити стимулюючі податкові умови;
- розвивати інфраструктуру підтримки — спеціалізовані акселератори, освітні програми, регіональні хаби;

- створити механізми співфінансування за участі держави, міжнародних донорів та приватних інвесторів;
- запровадити систему оцінки соціального імпаكتу, що дозволить підвищити довіру інвесторів.

Соціально-орієнтовані стартапи – потужний інструмент вирішення актуальних суспільних викликів. В Україні цей сектор має потенціал до зростання, проте потребує цілеспрямованої політики підтримки, формування сприятливого правового та фінансового середовища, а також посилення освітньої й інфраструктурної бази. Зважаючи на глобальні тренди, інтеграція українських соціальних інновацій у міжнародні екосистеми може стати потужним чинником сталого розвитку країни.

Список літератури

1. ESNA. European Startup Nations Alliance Report 2024. URL: <https://startupnations.eu/report2024> (дата звернення 26.05.2025).
2. European Commission. Startup Nations Standard Progress Overview. URL: <https://commission.europa.eu/startup-nations-standard> (дата звернення 26.05.2025).
3. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Diia – Digital State Infrastructure Overview. URL: <https://thedigital.gov.ua> (дата звернення 26.05.2025).
4. Ukrainian Startup Fund (USF). Membership in European Startup Nations Alliance. URL: <https://usf.com.ua> (дата звернення 26.05.2025).
5. Nicholls A. «We do good things, don't we?»: «Blended Value Accounting in social entrepreneurship». *Accounting, Organizations and Society*. 2009. Vol. 34, No. 6-7. P. 755-769. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.aos.2009.04.008>
6. Defourny J., Nyssens M. Fundamentals for an International Typology of Social Enterprise Models. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 2017. Vol. 28. P. 2469-2497. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-017-9884-7>
7. u.ventures. Ukrainian Startup Ecosystem Overview 2024. URL: <https://u.ventures/startup-ecosystem-2024> (дата звернення 27.05.2025).
8. Dey P., Gupta A. Social entrepreneurship versus social business: Conceptual tensions and practical implications. *Global Innovation Index 2024. Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship*. Geneva: World Intellectual Property Organization. 2024. URL: <https://www.wipo.int/global-innovation-index> (дата звернення 27.05.2025).
9. Стрельченко І. І., Овчаренко О. В., Стрельченко А. А. Ринок штучного інтелекту в Україні та світі: аналіз поточної ситуації та перспективи розвитку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 7-8 (320-321). С. 7-16. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-7-8-320-321-7-16>
10. Kremer-Mbula E. Contextualizing social entrepreneurship: Legal and institutional diversity. *Global Innovation Index 2024. Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship*. Geneva: World Intellectual Property Organization, 2024. URL: <https://www.wipo.int/global-innovation-index> (дата звернення 27.05.2025).
11. Dees J. G. The Meaning of Social Entrepreneurship. Stanford University, 1998. URL: https://centers.fuqua.duke.edu/case/wp-content/uploads/sites/7/2015/03/Dees-MeaningofSocialEntrepreneurship_2001.pdf (дата звернення 27.05.2025).
12. Martin R. L., Osberg S. Social entrepreneurship: The case for definition. *Stanford Social Innovation Review*. 2007. Vol. 5, No. 2. P. 28-39. URL: https://ssir.org/articles/entry/social_entrepreneurship_the_case_for_definition (дата звернення 27.05.2025).
13. Smith W. K., Gonin M., Besharov M. L. Managing social-business tensions: A review and research agenda for social enterprise. *Business Ethics Quarterly*. 2013. Vol. 23, No. 3. P. 407-442. DOI: <https://doi.org/10.5840/beq201323327>
14. Battilana J., Dorado S. Building sustainable hybrid organizations: The case of commercial microfinance organizations. *Academy of Management Journal*. 2010. Vol. 53, No. 6. P. 1419-1440. DOI: <https://doi.org/10.5465/amj.2010.57318391>
15. Smith W. K., Besharov M. L. Bowing before dual gods: How structured flexibility sustains organizational hybridity. *Administrative Science Quarterly*. 2019. Vol. 64, No. 1. P. 1-44. DOI: <https://doi.org/10.1177/0001839218759645>
16. Yunus M., Moingeon B., Lehmann-Ortega L. Building Social Business Models: Lessons from the Grameen Experience. *Long Range Planning*. 2010. Vol. 43, No. 2-3. P. 308-325.
17. GIIN. Annual Impact Investor Survey. Global Impact Investing Network, 2022.

18. Nicholls A. *Social Entrepreneurship: New Models of Sustainable Social Change*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
19. World Intellectual Property Organization. *Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship: Global Innovation Index 2024* URL: <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/en/special-theme-2024-unlocking-the-promise-of-social-entrepreneurship.html> (дата звернення 28.05.2025).
20. Global Impact Investing Network. *Sizing the Impact Investing Market 2024*. URL: Режим доступу: <https://thegiin.org/publication/post/about-impact-investing/> (дата звернення 28.05.2025).
21. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). *Green, Social, Sustainability and Sustainability-linked Bonds in Developing Countries*. 2022. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/05/green-social-sustainability-and-sustainability-linked-bonds-in-developing-countries_782a440f/22d93a4d-en.pdf (дата звернення 28.05.2025).
22. World Economic Forum. *The State of Social Enterprise 2024*. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_State_of_Social_Enterprise_2024.pdf (дата звернення 28.05.2025).
23. Department of Economic and Social Affairs. *Sustainable Development. The 17 goals*. URL: <https://sdgs.un.org/goals> (дата звернення 29.05.2025).
24. Social Impact Award URL: <https://socialimpactaward.net/> (дата звернення 29.05.2025).
25. Ukrainian Social Venture Fund (USVF). *Annual Report*. 2023.
26. Semenova I. *Social Startups in Ukraine: Challenges and Success Stories*. *Ukrainian Journal of Social Policy*. 2022. Vol. 4, No. 1. P. 55-72.
27. *Digital Tiger: The Market Power of Ukrainian IT*. 2024.
28. USAID. *Opportunities and Barriers for Social Enterprises in Ukraine*. 2021.
29. *Global Innovation Index 2024 – Special Theme 2024: Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship* URL: <https://www.wipo.int/global-innovation-index> (дата звернення 30.05.2025).
30. Ministry for Development of Economy of Ukraine. *Draft Law on Social Entrepreneurship*. 2023.

References

1. ESNA. (2024). *European Startup Nations Alliance Report 2024*. Retrieved from <https://startupnations.eu/report2024> (accessed 26 May 2025).
2. European Commission. (2024). *Startup Nations Standard Progress Overview*. Retrieved from <https://commission.europa.eu/startup-nations-standard> (accessed 26 May 2025).
3. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. (2023). *Diia – Digital State Infrastructure Overview*. Retrieved from <https://thedigital.gov.ua> (accessed 26 May 2025).
4. Ukrainian Startup Fund. (2024). *Membership in European Startup Nations Alliance*. Retrieved from <https://usf.com.ua> (accessed 26 May 2025).
5. Nicholls, A. (2009). «We do good things, don't we?»: «Blended Value Accounting» in social entrepreneurship. *Accounting, Organizations and Society*, 34(6-7), 755-769. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2009.04.008>
6. Defourny, J., & Nyssens, M. (2017). Fundamentals for an international typology of social enterprise models. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 28, 2469-2497. <https://doi.org/10.1007/s11266-017-9884-7>
7. u.ventures. (2024). *Ukrainian Startup Ecosystem Overview 2024*. Retrieved from <https://u.ventures/startup-ecosystem-2024> (accessed 27 May 2025).
8. Dey, P., & Gupta, A. (2024). Social entrepreneurship versus social business: Conceptual tensions and practical implications. In *Global Innovation Index 2024 – Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship*. Geneva: World Intellectual Property Organization. Retrieved from <https://www.wipo.int/global-innovation-index> (accessed 27 May 2025).
9. Strelchenko, I. I., Ovcharenko, O. V., & Strelchenko, A. A. (2024). The artificial intelligence market in Ukraine and the world: current situation and development prospects. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, 7-8 (320-321), 7-16. <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-7-8-320-321-7-16> (accessed 27 May 2025). [In Ukrainian].
10. Kremer-Mbula, E. (2024). Contextualizing social entrepreneurship: Legal and institutional diversity. *Global Innovation Index 2024. Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship*. Geneva: World Intellectual Property Organization. Retrieved from <https://www.wipo.int/global-innovation-index> (accessed 27 May 2025).

11. Dees, J. G. (1998). The Meaning of Social Entrepreneurship. Stanford University. Retrieved from https://centers.fuqua.duke.edu/case/wp-content/uploads/sites/7/2015/03/Dees-MeaningofSocialEntrepreneurship_2001.pdf (accessed 27 May 2025).
12. Martin, R. L., & Osberg, S. (2007). Social entrepreneurship: The case for definition. *Stanford Social Innovation Review*, 5(2), 28-39. Retrieved from https://ssir.org/articles/entry/social_entrepreneurship_the_case_for_definition (accessed 27 May 2025).
13. Smith, W. K., Gonin, M., & Besharov, M. L. (2013). Managing social-business tensions: A review and research agenda for social enterprise. *Business Ethics Quarterly*, 23(3), 407-442. <https://doi.org/10.5840/beq201323327>
14. Battilana, J., & Dorado, S. (2010). Building sustainable hybrid organizations: The case of commercial microfinance organizations. *Academy of Management Journal*, 53(6), 1419-1440. <https://doi.org/10.5465/amj.2010.57318391>
15. Smith, W. K., & Besharov, M. L. (2019). Bowing before dual gods: How structured flexibility sustains organizational hybridity. *Administrative Science Quarterly*, 64(1), 1-44. <https://doi.org/10.1177/0001839218759645>
16. Yunus, M., Moingeon, B., & Lehmann-Ortega, L. (2010). Building social business models: Lessons from the Grameen experience. *Long Range Planning*, 43(2-3), 308-325.
17. Global Impact Investing Network (GIIN). (2022). Annual Impact Investor Survey. Retrieved from <https://thegiin.org> (accessed 28 May 2025).
18. Nicholls, A. (2006). *Social Entrepreneurship: New Models of Sustainable Social Change*. Oxford: Oxford University Press.
19. World Intellectual Property Organization. (2024). Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship: Global Innovation Index 2024. Retrieved from <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/en/special-theme-2024-unlocking-the-promise-of-social-entrepreneurship.html> (accessed 28 May 2025).
20. Global Impact Investing Network. (2024). Sizing the Impact Investing Market 2024. Retrieved from <https://thegiin.org/publication/post/about-impact-investing/> (accessed 28 May 2025).
21. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2022). Green, Social, Sustainability and Sustainability-linked Bonds in Developing Countries. Retrieved from https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/05/green-social-sustainability-and-sustainability-linked-bonds-in-developing-countries_782a440f/22d93a4d-en.pdf (accessed 28 May 2025).
22. World Economic Forum. (2024). The State of Social Enterprise 2024. Retrieved from https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_State_of_Social_Enterprise_2024.pdf (accessed 28 May 2025).
23. United Nations Department of Economic and Social Affairs. Sustainable Development Goals. Retrieved from <https://sdgs.un.org/goals> (accessed 29 May 2025).
24. Social Impact Award. (n.d.). Retrieved from <https://socialimpactaward.net/> (accessed 29 May 2025).
25. Ukrainian Social Venture Fund (USVF). (2023). Annual Report.
26. Semenova, I. (2022). Social startups in Ukraine: Challenges and success stories. *Ukrainian Journal of Social Policy*, 4(1), 55-72.
27. Digital Tiger. (2024). The Market Power of Ukrainian IT.
28. USAID. (2021). Opportunities and Barriers for Social Enterprises in Ukraine.
29. World Intellectual Property Organization. (2024). Global Innovation Index 2024 – Special Theme 2024: Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship. Retrieved from <https://www.wipo.int/global-innovation-index> (accessed 30 May 2025).
30. Ministry for Development of Economy of Ukraine. (2023). Draft Law on Social Entrepreneurship.

Стаття надійшла до редакції 13.06.2025

Прийнята до публікації 25.06.2025